

Roza

Van Olivier Willemsen verscheen eerder
bij De Harmonie:

Morgen komt Liesbeth

Olivier Willemsen

ROZA

De Harmonie, Amsterdam

OERALGEBERGTE, SOVJET-UNIE
I FEBRUARI 1959, 17:04 UUR

De zon is net onder als negen studenten zich op de oostflank van de Cholattsjachtl installeren voor de laatste nacht van hun leven. Donkere wolken stapelen zich van alle kanten opeen en een ijzige wind zet gemeen krachtig op. Een waarschuwing die hoog in de bergen serieus moet worden genomen. Bij het uitwerpen van hun tentdoek over een zelfgebouwd geraamte van stokken en dwarslatten, jaagt stekelige sneeuw in ieders gezicht. Er is haast geboden. De temperatuur zakt nu snel tot onder de min twintig. De groep slaagt erin de tent op te zetten en een voor een zoeken de zeven mannen en twee vrouwen de beschutting op. De volgende ochtend zouden ze verder reizen naar hun eindbestemming, de top van de Otorten.

Het Oeralgebergte, om precies te zijn het noordelijkste deel daarvan, waar een trektocht de studenten van de Staats-Technische Universiteit van Sverdlovsk heeft gebracht, is al eeuwenlang het domein van de Mansen, een nomadenvolk dat voornamelijk van hun rendieren leeft. De oersterke beesten trekken sleden voort, het vlees wordt gegeten, gevilde huiden bieden warmte en

onderdak en van de stevige botten worden werktuigen gemaakt. De Mansen staan ook bekend om de mysterieuze tekens die ze in boomstammen kerven of op rotspartijen aanbrengen. De symbolen vormen bosverhalen, althans, voor wie ze kan ontcijferen, en ze geven informatie over de onherbergzame taiga. Soms waarschuwen ze voor gevaar.

De namen van veel bergtoppen in het noorden zijn afkomstig van de Mansen. Zo betekent het oude woord Otorten 'ga daar niet naartoe' in het Mansi. De Cholattsjachl zouden wij vertalen als de 'berg der lijken'.

Wanneer de groep na twee weken niet op de universiteit terugkeert, wordt er alarm geslagen. Familie, vrienden, medestudenten, agenten en uiteindelijk ook het leger, compleet met helikopters en lijksnuivers, zetten vanuit de stad Sverdlovsk, die nu Jekaterinenburg heet, koers naar de noordelijke Oeral. Wanneer ze daar op de tent stuiten, blijkt het doek aan één zijde met een scherp voorwerp te zijn opengesneden. Binnenin worden negen paar bergschoenen aangetroffen, keurig op een rij. Op een kleine stoof, te midden van de slaapplekken, staat een koperen samowar met een bevroren klomp water erin, daarnaast een potje cacao zonder deksel. Op een aantal hoofdkussens ligt een opengeslagen dagboek met een pen tussen de bladzijden, gereed voor een nieuw verslag. De tent lijkt halsoverkop te zijn achtergelaten en men vermoedt dat de groep nog ergens in de buurt is.

Een spoor van voetafdrukken in de sneeuw leidt het reddingsteam bergafwaarts, naar de bosrand van de

taiga. Daar worden, onder een oude cederboom, de resten van een kampvuur gevonden. Het lijkt alsof iemand in de boom is geklommen: tot ruim vijf meter hoogte zijn de takken geknakt of afgebroken. Was dat om de veiligheid op te zoeken? Of om naar iets of iemand uit te kijken?

In de omgeving van de vuurplaats wordt een gruwelijke ontdekking gedaan. De lichamen van Georgy Kriwonisjenko en Joeri Dorosjenko liggen levenloos in de sneeuw. Ze zijn zo goed als naakt. De oren van Joeri zijn door de vorst aangevreten en Georgy mist het topje van zijn neus.

Vanuit het bos leiden voetstappen terug de Cholattsjachl op. Halverwege de berg steekt een blote knie uit de sneeuw omhoog. De honden beginnen te graven, waarna de lichamen van Zina Kolmogorova, Roestem Slobodin en Igor Djatlov worden blootgelegd. Ook zij dragen nauwelijks kleding; een onderbroek, een aan flarden gescheurd hemd. Igor en Zina liggen dicht tegen elkaar aan. Igor heeft een foto van haar in zijn hand. Gezien de vindplaats heeft het er alle schijn van dat het drietal op weg was naar de tent.

Ruim twee maanden later, als de sneeuw in het noorden begint te smelten, worden in een ravijn de overige vier lichamen aangetroffen. Loedmila Doebinina is het laatste slachtoffer dat wordt geborgen. Ze ligt op haar knieën en rust met haar hoofd op een zwerfkei naast een bergstroompje. Loedmila is het zwaarst verminkt van de negen. Al haar ribben zijn gebroken. Eén rib steekt

als een bajonet door haar hart. Haar neus en kaak zijn verbrijzeld, haar oogkassen hol en leeg. En het reddings-team doet nog een ontdekking: haar tong ontbreekt. Tijdens de autopsie in Sverdlovsk wordt in de maag van Loedmila, die bekendstond als de mondigste van het gezelschap, zo'n grote hoeveelheid doorgeslikt bloed aangetroffen dat de schouwarts in zijn rapport vermeldt dat haar hart het bloed nog rondpompte op het moment dat ze haar tong 'aan iets of iemand' verloor.

I

Roza Andreja Onilova

Mijn familie en ik woonden in een boerenhuis aan de rand van Serov. Het stond boven op een heuvel. Een massief houten blokhut was het, een traditionele *izba*; warm in de winter, koel in de zomer. Vanuit de woonkamer keken we uit over een doodlopende arm van de Kakva, een brede rivier die het smeltwater uit de Oeral meenam naar het zuiden. Het riool van Serov mondde uit in de kreek beneden en verhinderde 's winters de bevriezing van het water. Om op de Kakva te kunnen spelen, om op het ijs te schaatsen en te sleeën, moesten mijn broertje Oleg en ik aan de andere kant van de heuvel zijn.

'Roza, niet te ver, hoor,' riep moeder, toen ik op een zonnige middag in de winter met mijn gloednieuwe schaatsen de heuvel afliep. 'Het ijs is niet overal even dik en denk aan je wond, die is nog nauwelijks genezen!'

Ik stak mijn arm vluchtig omhoog om te laten weten dat ik haar had gehoord. Moeder waarschuwde me altijd voor hetzelfde als ik beneden ging schaatsen. Zelfs wanneer het ijs zo sterk was dat er een vliegtuig op kon landen (wat soms gebeurde), riep ze dat ik moest oppassen.

Maar ik wist heel goed hoe ver ik kon gaan. Vader had me alles geleerd over de gevaren van het ijs; over de windwakken, de geluiden, over de kleuren en het bedrieglijke sneeuwijs. Als watervogels zich rondom een donkere plek ophielden, moest ik me voorzichtig om-draaien, maken dat ik wegkwam en de anderen waar-schuwen.

Samen met enkele schoolvriendinnen, die ik onder aan onze heuvel ontmoette, wandelde ik over een plat-gelopen paadje naar de iepenstam aan de waterkant. Bij die omgevallen boom stonden zoals altijd tientallen schoenen en ook wij klommen erop om onze schaatsen aan te trekken. Het was druk op het ijs. Alle kinderen hadden de middag vrij gekregen want ons schoolge-bouw werd opgeknapt – die week repareerde men het dak. Het leer van mijn nieuwe schaatsen was nog stug en ik wurmde mijn voeten erin. Ik had ze voor mijn twaalfde verjaardag gevraagd en tot mijn grote blijd-schap had ik ze ook gekregen. Het zonlicht liet de kras-loze ijzers glinsteren. Het was alsof ik diamanten onder mijn voeten bond. Tijdens het veteren zag ik mezelf de mooiste sprongen en hemelpirouettes maken, de sal-chov, dubbele rittbergers, om daarna foutloos te landen en tijdens het applaus bedolven te worden onder de bloemen die me vanaf de tribunes werden toegeworpen.

Ik wees naar een groepje op het ijs.

‘Wie daar het eerst is!’

Bijna alle kinderen uit Serov stonden op de Kakva. Lijnen van opzijgeschoven sneeuw, uitgelegde dassen en tot torentjes opgehoopte winterjassen markeerden het speelveld waarop fanatiek werd geijshockeyd. De

jongens schreeuwden zich schor om de puck en de meisjes moedigden hen langs de zijlijn aan. Alle jongens uit het dorp droomden ervan om opgenomen te worden in de regionale selectie; de eerste stap op weg naar het nationale team, naar het volmaakt rode tenue waarin we ons land mochten verdedigen. Om de maand stond er een afgevaardigde uit Sverdlovsk met een notitieblokje langs de lijn, en deed iedereen nog meer zijn best.

Met snelle halen gleed ik het groepje tegemoet. Olja stond er, en Joena, Anna. Ook zij juichten de jongens toe. Ik vond het jammer dat ik Boris niet zag, maar hij moest na school meestal zijn vader helpen in de slagerij. Zingend en dansend ging ik over het ijs, zo gelukkig was ik dat het weer kon – een maand tevoren, enkele dagen voor mijn verjaardag, was bij het neerkomen een van mijn ijzers losgeschoten, waarna ik met mijn kin op het ijs was geklapt en mijn andere schaats een diepe snee over mijn onderbeen trok. Het bloedspoor liep vanaf het midden van de Kakva naar de iepenstam en was nog een tijdlang in het ijs te zien geweest. Sinds mijn verjaardag had ik dus alleen nog maar naar mijn nieuwe schaatsen kunnen kijken.

Terwijl iedereen de ijshockeywedstrijd volgde, oefende ik die middag al weer ijverig op mijn achten en de afzet van mijn sprongen; het inprikken, de scherpe punt krachtig, maar niet te diep in het ijs. Net als de jongens droomde ik van volle stadions waarin ik mezelf aan het land kon presenteren; eerst in Sverdlovsk in het zuiden, daarna in Moskou en uiteindelijk aan het wereldpubliek op de Olympische Spelen.